

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Sfânta Tradiție sau Predania

După ce Sfântul Apostol Ioan a arătat multe, chiar foarte multe din câte a lucrat și a învățat Dascălul său și al nostru al tuturor, Mîntuitorul Iisus Hristos, în vremea petrecerii Sale pe pămînt printre oameni și cu oamenii, încheie Evanghelia sa arătînd „că sînt și alte lucruri pe care le-a făcut Iisus și care, dacă s-ar fi scris cu de-amanuntul, cred — scrie el — că lumea aceasta n-ar cuprinde cărțile ce s-ar fi scris” (Ioan 21, 25).

Același Sfânt Apostol mai arată, în una din epistolele sale: „Multe avînd a vă scrie, n-am voit să le scriu pe hîrtie și cu cerneală, ci nădăjduiesc să vii să vă vorbesc gură către gură, ca bucuria noastră să fie deplină” (II Ioan 1, 12).

Mărturisirile acestea ne încredințează că multe din faptele și învățăturile Mîntuitorului Iisus Hristos nu ni s-au păstrat în scris, ci că ele au fost însușite și duse mai departe prin viu grai de Sfinții Apostoli și de urmașii acestora, din veac în veac pînă la noi. Deasemenea, că vor fi duse, cu înțelesul lor adevărat, de adevărații credincioși creștini pînă la sfîrșitul veacurilor. Adică ni s-au păstrat și ni se fac cunoscute, cu rostul mîntuirii noastre, prin Sfînta Tradiție.

Din cele arătate mai sus, înțelegem că și Sfînta Tradiție este izvor al dreptei credințe creștine și anume un izvor cu nimic mai puțin însemnat decît Sfînta Scriptură, că și ea cuprinde Descoperirea dumnezeiască trebuitoare mîntuirii noastre. Numai că această descoperire de la Dumnezeu a fost cuprinsă în scris mai tîrziu decît cea arătată în Sfînta Scriptură. Sfînta Tradiție este astfel viața Bisericii în Duhul Sfînt, este suflu viu al vieții Bisericii.

Este de tot limpede, că între Sfînta Scriptură și Sfînta Tradiție vedem o legătură atît de strînsă, încît nici nu se poate face deosebire între cuprinsul uneia și al celeilalte. Mărturiile lor despre adevărul dumnezeiesc se sprijină unele de altele; amîndouă alcătuiesc comoara unuia și aceluiași așezămînt dumnezeiesc și omnesc: Sfînta Biserică.

Sfînta Scriptură este însuși rodul Sfîntului Duh, crescut în pomul Sfintei Tradiții. După cum am arătat, ea este așezarea în scris numai a unei părți din toată învățătura dată de Mîntuitorul Iisus Hristos prin viu grai, dar cealaltă parte ni se face cunoscută în Sfînta Tradiție.

Însemnătatea Sfintei Tradiții, ca izvor al dreptei noastre cre-

dințe creștine, stă și în aceea că ea a luat naștere înainte de Sfînta Scriptură. În înțelepciunea Sa, Dumnezeu a voit ca adevărurile Descoperirii dumnezeiești să fie date întîi prin viu grai, spre a fi ușor înțelese și primite. Dacă învățătura dumnezeiască s-ar fi dat de la început în scris, credința nu s-ar fi răspîndit cu aceeași ușurință și putere ca prin viu grai, cu care e înzestrat tot omul. Credința se dobîndește și se întărește, la cei mai mulți oameni, îndeosebi prin viu grai, cum limpede ne grăiește Apostolul: „Credința este din auzire, iar auzirea prin cuvîntul lui Hristos” (Romani 10, 17).

Însuși Mîntuitorul Iisus Hristos nu a împărtășit învățătura Sa prin scris; El n-a lăsat nimic scris și nici nu a poruncit Sfinților Apostoli să scrie, ci să propovăduiască prin viu grai cele ce au auzit și au văzut trăind în preajma Dascălului lor. Trimițîndu-i la propovăduire, le-a grăit limpede: „Mergînd învățați toate neamurile, botezîndu-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfîntului Duh, învățîndu-i să păzească toate câte v-am poruncit vouă, și iată eu cu voi sînt în toate zilele, pînă la sfîrșitul veacului” (Matei 28, 19—20).

(Continuare în pag. a 2-a)

Un luptător bihorean pentru afirmare culturală și unitate:

NICOLAE FIRU

Înfăptuirea statului național unitar român a fost — și acest lucru trebuie subliniat cu tărie — opera întregului nostru popor.

Dintre acei care s-au dăruit total cauzei naționale și au militat din răsputeri pentru unitate a fost și învățătorul Nicolae Firu, stabilit la Oradea în anul 1900, unde va rămîne multă vreme. Faptele sale culturale, precum și cele de factură politică, ni-l relevă nu numai ca un animator, dar și ca un luptător temerar pentru drepturile populației românești din această extremitate vestică a etnicului nostru, mai expusă tendințelor de deznationalizare.

Născut, după propria-i mărturisire autobiografică, în comuna Chișoda (Banat), la 1873, Nicolae Firu a urmat cursurile școlii elementare din comuna natală, apoi și le-a continuat la Timișoara și la Preparația din Arad, pe care a absolvit-o în 1893. Și-a practicat misiunea de învățător în Urvin și Șiria, de unde a venit la Oradea — pe bază de concurs — ca învățător la școala confesională greco-orientală, dedicîndu-se cîteva decenii intereselor școlii.

A preluat, în 1900, bagheta de dirijor al corului Reuniunii de cîntări „Hilaria” (care a fost înființată în 1875), pe care a păstrat-o pînă în 1940, oferind un strălucit exemplu de consecvență. Pe Nicolae Firu l-a caracterizat stăruința în ideea de a menține în orașul Oradta o viguroasă formație corală, care să reprezinte muzica și cultura românească în aceste părți. El a reușit — împreună cu alți bărbați de seamă, ca dr. Aurel Lazăr, dr. Ioan Duma, Iustin Ardeleanu, Gheorghe Tulbure și Teodor Popa — să facă din corul reuniunii orădene un adevărat vation național. În repertoriul acestuia, el a inclus melodii ale unor compozitori din România: Gavril Musicescu, Ciprian Porumbescu, Tudor Flondor și alții. La aceștia s-au adăugat compozitorii Mureșianu, Bredeanu, Vidu și Timotei Popovici. O atenție deosebită a fost acordată creației muzicale inspirate din trecutul de luptă al poporului nostru și din fondul folcloric, atît de interesant și de bogat.

În vara anului 1906, Nicolae Firu a participat, cu încă 25 de membri

ai corului, la festivalul coral organizat — în Arenele Romane din București — de către D. G. Kiriac, dirijorul Societății corale „Carmen”. La acest important eveniment cultural național, a cărui menire era de a consolida unitatea națională — au fost prezente 25 de coruri din România și provinciile românești aflate sub stăpînire străină. Corul „Hilaria” a interpretat melodiile *Dorul înstrăinatului* (de Flectenmacher), *Doina* (de I. Vorobchievici), *Trei culori*, *Pui de lei*, *Pe-al nostru steag* și *Hai la horă*. Despre ecoul acestei impresionante manifestări muzicale, ziarul *Voința națională* (din 27 august 1906) scria următoarele: „Capitala țării este în sărbătoare, căci românii din patru unghiuri, uniți în cugete și simțiri, sunt pentru o clipă numai — dar neuitată — în mijlocul nostru. Pentru această clipă hotărâte străjuite de istoria nemiloasă, s-au ridicat... Pașnică și înălțătoare această sărbătoare e menită să întărească și mai mult conștiința națională a românilor de pretutindeni. Banatul, Ardealul și Bucovina și-au trimis feciorii la București în inima României, — și cele ce le vor spune bătăile acestei inimi, îi vor întări în lupta ce o duc pentru păstrarea limbe și credinței strămoșești”. Apre-cînd interpretarea membrilor corului „Hilaria”, juriul festivalului a acordat reuniunii orădene diploma de onoare cu medalia de aur, iar lui Nicolae Firu medalia de aur. Era o recunoaștere deschisă a strădanilor sale pentru afirmarea culturală a românilor bihoreni, împrejurare care i-a stimulat activitatea.

Paralel cu munca sa de învățător și cea de dirijor, Nicolae Firu a avut și alte preocupări, dintre care sînt de menționat cele de culegere și publicare a folclorului, de colaborare la presa timpului și de cercetare a istoriei școlii românești din Bihor, astfel că în 1910 a tipărit, la Arad, importanta sa carte: *Date și documente cu privire la istoricul școalelor române din Bihor*. Era prima lucrare, temeinic argumentată, despre lupta pentru înființarea de școli românești în această parte. S-a ocupat, de asemenea, de reconstituirea tradițiilor culturale în Bihor și ecou-

(Continuare în pag. a 3-a)

„Vrem să ne unim cu țara ...”

La 1 decembrie 1918 s-a realizat, în „Sionul sufletului românesc” — Alba Iulia, în prezența a 100 mii de participanți români din toate regiunile, „proclamarea cu o inimă și cu un glas a unirii tuturor românilor cu România”.

Era o hotărîre și o realizare crucială modernă a unei strădăințe strămoșești, încă din timpul lui Burebista (70—44 în.Hr.), care a pus bazele statului centralizat dac, ca „Dacia” să fie și să rămână o țară unitară. Pentru același ideal și realizare s-a străduit și Decebal, luptînd cu marele imperiu roman, la începutul sec. II al erei creștine. Pe linie religioasă, această unitate era prezentată prin credința în același zeu suprem, comun și permanent — Zamolxe. Această strădăință după unitate s-a menținut continuu în conștiința populației geto-carpo-dace, ca o permanentă istorică, mai ales după crearea de romani lui Traian a „Daciei Felix”.

Așa se înțelege de ce „dacia liberi” din regiunea Bihorului și carpo-dacii din regiunea est-carpatică (Moldova) au încercat în cîteva rînduri, în sec. II și III, să-și elibereze frații daci, în timp ce geții Scîției sau Misiei inferioare (Dobrogea) cunoșteau mai de mult, ca și dacia mai tîrziu, treptele culturii și civilizației romane. Pe atunci „țară” însemna „Dacia lui Decebal”.

Astfel în simbioză cu romanii, geto-dacii, cunosători în păturiile intelectuale ai limbii grecești și latine, se romanizau, și în latura conștiinței unității de neam, așa că dacia liberi ca și carpii aveau la aceeași „romanitate”, mai ales cînd împăratul Constantin cel Mare (—337)

reușise să refacă, măcar parțial, Dacia traiană și să se întituleze „Dacicus” și „Restitutor Daciarum”, drept apărător al autohtonilor care se romanizau. De fapt, se impune concluzia că pretinsa „retragere oficială” din Dacia, pe vremea împăratului Aurelian, în 271—275, a fost numai o retragere vremelnică a oficialității romane, căci populația rurală rămase locului, iar dacia liberi din Biharia și carpo-dacii nu avea nici un motiv să se retragă „unde”, ci lor le convenea faptul să fie apărători de migrații prin prestigiul împăraților romani. În acest cadru le convenea să se numească și să fie numiți „romani”.

În latura religioasă, pierzînd încrederea în Zamolxe, care nu fusese primit în panteonul zeilor romani învingători, localnicii, care își continuau viața lor sătească, și-au însușit treptat credința în Hristos-Mîntuitorul, după cum mărturiseau Tertullian și Origen, teologi ortodocși din sec. II/III. Din punct de vedere bisericesc, după disciplina rînduită, creștinii carpo-dunăreni țineau de centrul Ortodoxiei de la Constantinopol, mai ales prin episcopia „getică” de la Tomis—Constanța (305—821). În timpul împ. Justinian (—565), și el „Restitutor Daciarum”, acest centru episcopal devenise chiar Arhiepiscopie—Mitropolie, cu îngăduința Patriarhului ecumenic de la Constantinopol, să se bucure de autonomie locală, ceea ce însemna nu numai o onoare de titlu, ci și o misiune serioasă de a susține și mai stăruitor încreștinarea localnicilor din regiune, adică a geto-dacilor romanizați. Astfel și prin creștinare se continua conștiința unității și continuității autohtonilor, în contact cu „latinitatea orientală-bizantină ortodoxă”.

Acest fapt al păstrării unității de neam, limbă, credință și denumirea din partea localnicilor geto-carpo-daci se constată mai ales prin creația populară-sătească, argument fără tăgadă pentru nestingherita continuitate a autohtonilor pe același pămînt. Pe lîngă denumirile geografice de rîuri în primul rînd, contribuie la acest fapt și constatarea că vechile colinde, derivate din calendele romane, se continuă prin încreștinare. Astfel în sec. IV, cînd marii Părinți bisericești au stabilit ca zi de Naștere a Pruncului Iisus pentru întreaga Creștinătate ziua de 25 decembrie (vechiul Crăciun), colinda strămoșească a devenit colindă creștină, cu difuzare tot mai generală în sec. V și VI, și care promova exclusiv limba poporului. Se mai asocia, ca alt argument, și portul național popular strămoșesc, care dovedește azi conștiința unității și continuității de neam a celor de atunci, care pînă în sec. VII au devenit „români”, ca popor încheșat.

Din cauza migrației popoarelor, autohtonii romanizați, de la Mare pînă în Biharia, au fost denumiți „vlahi”, adică cei de etnicitate romanică, care își mențineau existența pe pămîntul lor strămoșesc. Mărturiile încep să abunde, confirmînd astfel ulterioara dovadă arheologică, despre unitatea și permanența română în aceste regiuni, prin „cultura Bucov-Dridu” din sec. IX, care este deja „cultură românească”. De fapt împ. Constantin VII Porfirogenetul al Bizanțului (—957) recunoștea la granițele imperiului existența „românilor”, deosebiți de „romeii-greci” bizantini, care erau tocmai români.

„Vlahii-români” se întîlnesc în cultura Dridu de la Biharia, în denumi-

(Continuare din pag. a 2-a)

Mișcarea ecumenică și importanța ei

Timp de un mileniu, de la întemeierea ei văzută la Cincizecime, Biserica creștină și-a păstrat aproape neatințată unitatea ei. Și în această perioadă viața Bisericii a fost tulburată de numeroase erezii care contestau cînd realitatea firii divine a Mîntuitorului Hristos, ca arianismul, cînd realitatea firii sale umane, ca monofizitismul, cînd unirea reală dintre cele două firi — divină și umană — a Domnului Hristos, ca nestorianismul. Cu excepția unui grup de Biserici orientale — armeană, etiopiană, coptă și siro-iacobită — care s-au separat la anul 451 de trupul Bisericii ecumenice, majoritatea covârșitoare a creștinătății din această perioadă a păstrat neabătută legătura unității, păcii și dragostei în Hristos.

Marile diviziuni care au sfîșiat progresiv unitatea Bisericii creștine s-au produs doar de la începutul celui de-al doilea mileniu de istorie creștină. După marea schismă de la 1054 dintre Biserica Apusului și Biserica Răsăritului, cunoscute de acum înainte ca Biserica catolică și Biserica ortodoxă, au apărut, în urma

Reformei din 1517, Bisericele protestante, cea luterană, calvină și zwingliană, ca un protest împotriva stării de lucruri din cadrul Bisericii catolice medievale. Dacă se mai ia în considerație atît Biserica vechilor catolici, care s-a separat la 1870 de Biserica Romană, cît mai ales multitudinea denominațiilor neoprotestante, apărute progresiv, depășind în totalitate lor cifra de 250, avem o imagine cuprinzătoare a stării de diviziune specifică creștinismului contemporan. Majoritatea covârșitoare a creștinilor aparțin însă Bisericii Protestante, Bisericii Ortodoxe și Bisericii Catolice.

Ca o reacție firească împotriva acestei stări de diviziune eclezială, a apărut la începutul secolului XX (1910) o mișcare animată de dorința refacerii unității creștine, cunoscută sub numele de mișcarea ecumenică. Dezvoltîndu-se paralel cu aspirațiile lumii contemporane de pace, unitate și colaborare, mișcarea ecumenică a fost îmbrățișată cu căldură de marea majoritate a Bisericii creștine. Peste

(Continuare din pag. a 2-a)

„Vrem să ne unim cu țara...”

(Continuare din pag. 1)

rea voievodului Gelu „Vlahul”-românul din centrul Erdevelului dacic, în regiunea Banatului la Murășana, în munții Moldovei și munții Carpați sudici erau numiți „Alpii valahici”; însăși originea „vlahilor” era recunoscută a fi romanică. În sec. XIII transhumanța vlahilor ardeleni-carpatici a ajuns până în regiunile munților Tatra, la slovaci și moravi, cum se constată etnografic.

Limba slavonă, ca limbă oficială bisericească și de stat pentru slavii sudici și răsăriteni, devenise limbă sacră și garantă a Ortodoxiei, prin binecuvântarea patriarhală din 862 și 882, și deci a ajuns și la cunoașterea românilor. Ea a fost rînduită ca oficială pentru „vlahi” pe la anul 1092, de către Arhiepiscopul Teofilact al Ohridei, tocmai pentru a-i feri pe vlahii-români de aluatură latin-papistă-șesc din cauza asemănării limbii lor cu cea latină. Dar conștiința romanității poporului autohton, exprimată mai tîrziu în scrisul cronicăresc prin afirmația că „de la Rîm ne tragem”, nu a fost prin aceasta atinsă, căci slujbele și predicile bisericești ortodoxe tot în limba poporului se făceau. Balada „Miorița” confirmă că „moldoveanul, vrinceanul și ungureanul” erau de un singur și același neam. De aceea în mod firesc, pe la 1453, limba română, cu scrisul cirilic-slavon, era oficializată de Mitropolitul Teotist al Moldovei, și ca expresie și dovadă despre această conștiință generalizată.

Despre venirea altor neamuri în vechia Dacie dintre Carpați și țara Crișurilor există informații documentare, care indică și principiile „privilegiilor”, acordate celor nou veniți. Dar însuși faptul de acordare de privilegii dovedește că era dat unora în dauna altora, adică față de cei ce trăiau în acele locuri pe baza datinilor și stăpînirii din strămoși ai pămînturilor. Deci autohtonilor nu li se ofereau privilegii, ci dimpotrivă li

se impuneau îndatoriri față de cei privilegiați, care erau puțini la număr față de majoritatea zdrobitoare a localnicilor români. În aceste condiții, de pildă, generalul Pipo Spano, guvernator în Banat (—1426), a învățat românește, tocmai din cauza mulțimii populației autohtone, cu care venea mereu în contact.

Pe lingă moșiile personale ale vievozelor din Țara Românească și din Moldova în Transilvania și dreptul de „Exarh” peste ortodocși de pe Plaiuri și pînă în Crișana din partea Mitropolitului român de la Curtea de Argeș, unitatea românească era susținută de continua conștiința de unitate de limbă. Astfel Mircea cel Bătrîn visa refacerea vechii „Dacii a lui Decebal”, de la mare pînă în munții cei îndepărtați din Erdevelul dacic, și Petru Rareș al Moldovei se considera, pe la 1530, „Domn peste Cetatea de Baltă, Ciceul, Ungurașul, Bistrița, Valea Someșului Mare, Rodna și Țara Birsei” și mai era ascultat de secui, brașoveni și sîghisoreni. Astfel că Moldova apărea ca „țară” pentru românii ardeleni, după ce și Țara Românească se învrednicise de același concept mai înainte.

Astfel a urmat, în mod cu totul firesc, realizarea vremelnică a unirii celor trei țări românești în una singură, prin marele Mihai Viteazul, în anul 1600, cînd Țara Românească devenea vatra „țării” pentru toți românii.

Se mai poate mira cineva că după atîta conștiință despre unitate, acumulată de veacuri și de generații, s-a afirmat în 1848 imperativul „vrem să ne unim cu țara”, adică de realizarea a idealului unității românești, prin unificarea tuturor românilor, și că „unirea cu România” din 1918 a fost o necesitate firească, pentru a împlini gîndul de veacuri al românilor pentru realizarea unui „stat național unitar român”?

Prof. M. Șesan

Sfînta Tradiție sau Predania

(Continuare din pag. 1)

Sfinții Apostoli au urmat întru totul poruncii Mîntuitorului Iisus Hristos. „Cele ce ai auzit de la mine, cu mulți martori de față, acestea le încredințezi la oameni credincioși, care vor fi destoinici să învețe și pe alții” (II Tim. 2, 2), îi scrie Sfîntul Apostol Pavel ucenicului său Timotei. Și, așa, mai mult prin viu grai, au învățat toți Sfinții Apostoli, îndrumîndu-i și pe ucenicii și pe urmașii lor să păstreze cu sfințenie cele ce au auzit de la ei. Iar dacă așa au făcut, Sfîntul Apostol îi fericește, zicîndu-le: „Vă laud că în toate vă aduceți aminte de mine și țineți predaniile precum vi le-am dat” (I Cor. 11, 2). Ba le și poruncește, zicînd iarăși: „Stați neclintiți și țineți predaniile pe care le-ați învățat, fie prin cuvînt, fie prin epistola noastră” (II Tes. 2, 15). Sf. Tradiție este tocmai această „predanie” despre care vorbește Sf. Apostol Pavel.

Dar Sfînta Tradiție s-a fixat încă de timpuriu și s-a păstrat fără schimbare pînă azi și anume în hotărîrile și canoanele Sinoadelor ecumenice și locale, în simbolurile de credință, în scrierile Sfinților Părinți, în Sfînta Liturghie și în cărțile de slujbă ale Sfintei Biserici. Să ne fie spre învățatură, că Sfînta Tradiție ne vine de la Sfinții Apostoli și, după ei, de la Sfinții Părinți; că ea stă în cea mai strînsă legătură cu Sfînta Scriptură, cu Bisericele întemeiate de Sfinții Apostoli și că toți Sfinții Părinți ai Bisericii dau mărturie de netăgăduit despre adevăritatea ei în cele ale dreptei noastre credințe.

Sfînta Tradiție a fost și este prețuită în aceeași măsură ca

și Sfînta Scriptură de Biserica Ortodoxă și alte Biserici. Toți Sfinții Părinți și vechii scriitori bisericești dau mărturie despre valoarea și însemnătatea ei.

Dar păzitoarea, tîlcuitoarea și propovăduitoarea fără greș a Sfintei Tradiții, ca și a Sfintei Scripturi, este Sfînta Biserică: ea, Biserica, păstrează adevăritatea credinței. Iar credincioșii își însușesc cele ale credinței, cele ale Sfintei Tradiții în măsura în care viețuiesc în Sfînta Biserică, după cum limpede ne grăiește Sfînta Scriptură: „Nu știți, oare, că voi sînteți templu al lui Dumnezeu și că Duhul lui Dumnezeu locuiește în voi?” (I Cor. 3, 16). De aceea, cine strică templul lui Dumnezeu, acela ratăcește, nu urmează Sfintei Tradiții.

În privința valorii Sf. Tradiții, grăitoare sînt și următoarele cuvinte ale Sf. Irineu:

„Deși în lume limbile sînt deosebite, puterea Tradiției e una și aceeași. După cum Soarele, zidirea lui Dumnezeu, e unul și același în toată lumea, tot așa și propovăduirea adevărului se arată pretutindeni și luminează pe toți oamenii, care vor să vină la cunoștința adevărului. Nici cel tare în cuvînt dintre înțîistătorii Bisericii nu va spune altceva, decît aceste învățături, căci nimeni nu este peste Învățătorul său (Matei 10, 24; Luca 6, 40), nici cel slab în cuvînt nu va împruțina Tradiția. Credința fiind una și aceeași, nici cel care e în stare să vorbească mult despre ea nu o sporește, nici cel care vorbește mai puțin nu o împruținează” (Sfîntul Irineu).

Pr. prof. D. Călugăr

CALENDAR DE INIMĂ

Octombrie

Andrei Mureșanu și poezia lui nemuritoare

Andrei Mureșanu a intrat în nemurire prin „Deșteaptă-te Române”. A trăit și a murit la Brașov. S-a stins în noaptea de 11 spre 12 octombrie în anul 1863. Avea doar 47 de ani. Dar suferința care i-a inspirat poezia, era de o mie de ani. El e graiul suferinței transilvănene. De aici adevărul versurilor sale din „Deșteaptă-te Române”. De aici forța lor magică. De aici nemurirea lor. Pentru că nu e cîntecul unui care se lamentează, al unui care și-a pierdut speranța, al cuiva care a depus armele, al unui ins obosit de o mie de ani de luptă, și răbdare, și obidire, sub stăpînire străină. E un imn de mare prosepție, de optimism luminat, de neîndoielnică credință în învierea care trebuia să vină, în eliberare, în dreptate, în împlinirea tuturor visurilor visate de milioanele de români din Transilvania, în miliardele de nopți în care fiecare s-a culcat fără să-și piardă speranța, cu toate că aici o mie de ani a însemnat cuvînt cu cuvînt o mie de ani.

Mureșanu și-a scris poezia cînd visul nu se prefăcuse încă în realitate. El scria pe întuneric, dar își îndemna profetic frații să nu-și piardă încrederea în ivirea zorilor.

Și să nu aștepte cu brațele încrucișate. Această e noutatea lui. „Strigătul” lui, cum zice George Călinescu. „Acum ori niciodată / Croiește-ți altă soartă.” Extraordinară chemare revoluționară! Tot visul, tot elanul, toată voința, toată speranța, toată cutezanța lui 1848, erau prinse în cuvintele acestui imn menit să trezească, să însuflețească, să aprindă cu foc sacru, în toate inimile, făclia tînderii spre lumină, spre libertate. Andrei Mureșanu scrie cu cutîțul ajuns la os. Gata cu răbdarea! Răbdarea aceea românească, bună uneori, nu trebuia să fie fără sfîrșit. Cînd chemarea versului rostea: Acum, în clipa aceea fiecare conștiință românească se boteza întru botezul revoltei împotriva soartei rele, și se hotăra printr-o supremă decizie interioară, s-o schimbe.

Imnul acesta are în el harul aprinderii sentimentelor de dragoste de patrie și de veghe, de bărbăție și de jertfă ale tuturor românilor, cît vor exista români pe lume. Andrei Mureșanu a descoperit cuvintele cheie, cuvintele magice, cuvintele unice care pot trezi în tot Românul, din toate timpurile, pe eroul din el.

Titu Maiorescu scria în 1886 că „Andrei Mureșanu a scris multe versuri, dar a făcut o singură poezie: „Deșteaptă-te Române”, apreciind că ea „arată un simțămînt patriotic adevărat” și că „a dat expresie acelei agitații din acel moment 1848 și ast-

fel a devenit populară și a rămas cunoscută de toată lumea română”. Aron Densușanu îl admira atît de mult pe Mureșanu, încît îi atribuia însuși profetice și îl așeza, în unele privințe, chiar înaintea lui Alecsandri, spre exasperarea lui Maiorescu, ajutat astfel să nu mai poată vedea valoarea poetică a restului creației sale. George Călinescu, despre care se știe că își rostea judecățile cu necruțare, arbi-trînd mai tîrziu între cei doi, în marea sa *Istorie a Literaturii Române*, scrise cu cumpătare: „Exagerare și într-o parte, și într-alta.” Posteritatea le-a fixat, și lui Mureșanu și lui Alecsandri, locurile pe care le merită, amîndoi intrînd, prin ce au creat mai bun, în dragostea generațiilor următoare, pînă la noi și tot așa va fi și de aici încolo.

George Călinescu apreciază la Mureșanu și alte poezii frumoase, numind: *Alt răsunset, O privire de pe Carpați, Un devotament familiei Hurmuzachi* ș.a. Citează, spre exemplificare, din cea din urmă, poezie intr-adevăr de viziune clară, de speranță într-un viitor care avea să se realizeze.

Veni-va o zi fatală, cînd intriga fătărei
Ce țese la cabale, va pune larva jos;
Cînd pisma, nedreptatea, vor fi

espuse-afară

Cînd fulgerul Proniei, ce zboară

luminos,

Va nimici dușmanii, ce pururea urzesc

La planuri, cum să piară poporul

românesc

Prevăz p-un Alexandru, eroul cel

mai mare.

„Telegraful Român” se poate mîndri cu numele lui Andrei Mureșanu printre colaboratorii lui de seamă. Spre exemplu, în 1853 în trei numere la rînd (41—43), publica un frumos articol intitulat „Românul și poezia lui” în care, după ce dîplunge soarta din trecut a limbii române în Transilvania, „deși vorbită de cea mai numeroasă parte a populației ce se află în această țară”, arată că a venit timpul „a o aduce la demnitate, ca în timp și ea să poată figura între limbile cele cultivate din Europa”. El consideră că mijlocul prin care putea face acest lucru era poezia. Prin poezie se desăvîrșește limba. În viziunea lui Mureșanu, poezia era și „apostolul și propășitorul libertății”. Românii sînt dotați pentru ambele vocații — desăvîrșire și libertate — pentru că, tot el spunea, „nu este popor în lume care să aibă mai mare atragere de inimă către poezie, să afle mai multă plăcere în cîntece și versuri, decît românul”.

„Deșteaptă-te Române” a avut și norocul unei melodii cu adevărat in-

spirate, pe care o datorăm celui Anton Pann „istet” ca un proverb”, cum l-a numit Eminescu. George Călinescu, în căutarea unui nume metaforic pentru „finul Pepei”, chiar legat de melodia lui „Deșteaptă-te Române”, îl găsește pe acela de „un Rouget de l'Isle român”, iar imnului îi dă calificativul nici că se poate mai nimerit, de „marsilieză română”. Despre versuri spune că sînt „versuri de deschidere pline de strigăte, care au rămas întipărite în memoria generațiilor”. O melodie, la înălțimea poeziei. O poezie, la înălțimea melodiei. Melodia se cîntă și după o sută de ani și, împreună cu versurile, ca și trupul și sufletul unei ființe vii, trăiesc ca un tot frumos, adevărat.

„Deșteaptă-te Române”, cu titlul original „Un răsunset”, e chemare menită „să răsune” fără încetare în conștiința românească și s-o țină trează, căci orice somn e „de moarte”. Ea e cîntărea de toate generațiile de la 1848 încoace, și tot atît de iubită și astăzi. Transilvănenii și bănățenii au văzut în Andrei Mureșanu, înainte de unire, conștiința lor, purtătorul mesajului lor celui mai sfînt. Mulți i-au închinat teze de doctorat, încă la Universitatea din Budapesta fiind, cum a făcut de pildă cărturarul Valeriu Braniște, înainte de anul 1900.

În 1918 — vor fi în curînd 60 de ani de atunci, la 1 decembrie 1978 — această poezie, acest cîntec, a izbucnit ca o flăcără aprinsă deodată, prin puterea sfîntului duh românesc, în toate cele 100.000 de inimi de români adunați pe cîmpia de la Alba Iulia, să spună și să facă ceea ce așteptau să facă de o mie de ani: „Vrem să ne unim cu Țara.” Un martor prezent acolo notează în amintirile sale: După ce „s-a votat în unanimitate și în mijlocul unui adevărat delir mișcarea de unire... belșugul de sentimente s-a revărsat în acordurile zguduitoare ale imnului „Deșteaptă-te Române”.

Acest imn al lui Andrei Mureșanu s-a cîntat, și nici nu se putea cînta altul, pentru că acesta este imnul unor asemenea mari, unice, uriașe evenimente.

Poet al „unei singure poezii”! Dar ce poezie! Cîți n-au scris volume peste volume, din care poți număra cu milioanele pe cei care nu știu nici măcar un vers. Dar cîți dintre români nu știu măcar o strofă din poezia lui Andrei Mureșanu? El a știut să prefacă în cuvinte simțirile cele mai adînci ale sufletului românesc.

Dr. ANTONIE PLĂMADEALĂ
Episcop

Mișcarea ecumenică și importanța ei

(Continuare din pag. 1)

290 de Biserici au devenit membre ale Consiliului Ecumenic al Bisericilor, for bisericesc internațional înființat în 1952, cu sediul la Geneva, în calitate sa de exponent principal al mișcării ecumenice contemporane. Deși Biserica catolică nu este membră a acestui organism bisericesc, fiindcă și-a dezvoltat propriul ei ecumenism; are totuși reprezentanți în grupul mixt de lucru din cadrul Consiliului Ecumenic al Bisericilor. Biserica Ortodoxă Română a adoptat de la bun început o atitudine pozitivă față de mișcarea ecumenică, devenind membră a Consiliului Ecumenic al Bisericilor cu prilejul Adunării Generale C.E.B. de la New Delhi din 1961. În cadrul ecumenismului local întreține legături frățești și cooperează rodnic cu celelalte Biserici creștine din țara noastră.

Importanța mișcării ecumenice constă înainte de toate în preocuparea ei permanentă pentru refacerea unității creștine. Datorită ei, vechile relații dintre Biserici impregnate de resentimente și exclusivism și caracterizate printr-un pronunțat spirit polemic, au fost înlocuite în majoritatea cazurilor cu relații de respect, prețuire reciprocă și rodnică cooperare în probleme de interes social. S-a creat astfel un climat favorabil pentru pregătirea și inițierea dialogurilor teologice dintre Biserici, care au cunoscut

în ultima vreme o dezvoltare considerabilă. Diferit de trecut, cînd se căutau cu orice preț diferențele de ordin doctrinar care separau Bisericile, astăzi, în cadrul dialogurilor teologice, se pune un accent deosebit pe învățăturile de credință comune diferitelor Biserici creștine. Ca păstrătoare fidelă a tezaurului de adevăr și viață adus de Mîntuitorul Hristos, fiindcă nici n-a adăugat acestuia învățături străine de spiritul Evangheliei și nici n-a renunțat la învățăturile esențiale ale Bisericii neîmpărțite, Biserica Ortodoxă are de jucat un rol important în cadrul diferitelor întruniri teologice ecumeniste, organizate la nivele diferite, pentru stabilirea adevărului de credință menit să stea la baza unității creștine.

Dar tot atît de importantă este și preocuparea pentru problemele de ordin social și moral. Paralel cu preocupările ei privind unitatea creștină, mișcarea ecumenică s-a interesat progresiv de problemele sociale privind pacea, colaborarea, dreptatea socială, rasismul, independența, dezarmarea, libertatea și noua ordine economică internațională. Datorită acestor preocupări, Bisericele creștine s-au putut integra în medii sociale diferite, aducîndu-și contribuția lor la instaurarea unor structuri sociale juste.

Mișcarea ecumenică își desfășoară astfel activitatea ei după două coordonate principale: una verticală, care se referă la problemele privind unitatea creștină și alta orizontală, care îmbrățișează întreaga gamă de probleme care fac obiectul slujirii creștine în lumea contemporană. Succesul acestei mișcări a fost și rămîne dependent de îmbinarea armonioasă dintre cele două coordonate amintite.

Cu alte cuvinte, importanța mișcării ecumenice constă în contribuția ei la instaurarea unor relații frățești între Bisericile separate, la reliefaarea sporită a convergențelor doctrinare dintre diferitele Biserici creștine și la dezvoltarea cooperării rodnice între Biserici în problemele ce privesc omul și lumea noastră contemporană. Dacă idealul unității văzute a Bisericilor rămîne încă îndepărtat, totuși, datorită acestor prețioase contribuții, mișcarea ecumenică a avut meritul de a fi dezvoltat în vîndul creștinilor separați sentimentul unității lor spirituale în Hristos. Încurajați de aceste rezultate și deplin încrezători în mesajul Mîntuitorului Hristos, Biserica Ortodoxă Română, ca și celelalte Biserici creștine din țara noastră, sprijină neabătut mișcarea ecumenică, pentru ca, depășind obstacolele care se găsesc încă pe calea unității creștine, să se poată ajunge la înfăptuirea dezideratului evanghelic: „ca toți să fie una” (Ioan 17, 22).

Pr. prof. D. Popescu

Un luptător bihorean

(Continuare din pag. 1)

rile răscoalei de la 1784 în statele sud-bihorene. Începuturile sale în domeniul investigației istoriografice au fost realmente demne de interes, N. Firu respectând întotdeauna adevărul și punând în evidență elemente progresiste ale existenței istorice a locuitorilor români din Bihor, prin conținutul lucrărilor sale contribuind la realizarea unei educații naționale, pusă în slujba idealului de unitate culturală și politică.

În anul 1910, în urma unei asidue corespondențe cu Tiberiu Brediceanu, N. Firu — cu sprijinul lui Aurel Lazăr și Gheorghe Tulbure — a organizat la Oradea, în 10 martie, un mare concert, la reușita căruia a colaborat și Reuniunea românească de muzică din Sibiu. Punctul central al programului l-a constituit „Icoana din popor, într-un act”: *La șezătoare*, a compozitorului Tiberiu Brediceanu. Succesul a întrecut toate așteptările, ceea ce a stîrnit minia autorităților, care au urmărit cu severitate modul cum s-a desfășurat manifestarea. Primarul orașului Oradea îl informa (confidențial) pe ministrul de interne de la Budapesta. Din raportul său aflăm că acest concert a prilejuit înfrînarea unor frunzași ai luptei pentru drepturi naționale, cu scopul de a se organiza în vederea campaniei de alegeri. Dar, să reproducem un pasaj concludent din amintitul raport: „Acest concert a fost de mai mari proporții decît în alți ani. S-au adunat toate părțile...”, printre ei și români extremiști (în sensul că nu erau

de acord cu politica guvernărilor de la Budapesta, n.n.)... *Omul se credea în România*. Actrițele au fost îmbrăcate în costume populare românești... Bărbații, în grupuri mai mici, discutau despre apropiatele alegeri și ce poziție să ia românii, aceasta au discutat-o în ședința confidențială ținută în ziua aceea înainte de masă, în casa avocatului dr. Aurel Lazăr”.

Pentru a face cunoscute condițiile în care își desfășurau românii bihoreni activitatea culturală, Nicolae Firu a scris un întins articol, pe care l-a trimis spre publicare în *Calendarul pe 1912 al Ligii Culturale* din București, unde a și apărut sub titlul: *Din Bihor*. Cum acest articol avea un evident accent demascator, funcționarii statului dualist austro-ungar au interzis difuzarea calendarului dincoace de Carpați, propunînd luarea unor măsuri împotriva autorului. În cuprinsul acestuia N. Firu reliefa politica de deznationalizare și efectele ei asupra școlilor și culturii românilor bihoreni.

Firește, mai sînt și alte aspecte care atestă militanțismul cultural al lui N. Firu, stăruința sa exemplară în direcția pregătirii conștiințelor pentru ziua unirii și a libertății, pentru revenirea la patria-mamă a locuitorilor români din Bihor. Prin tot ceea ce a făcut, Nicolae Firu se așează între acei care au contribuit la făurirea statului național unitar român, meritînd recunoștința posterității.

Vioarel Faur

Viața cărților

Studii de istorie a naționalității germane și a înfrățirii ei cu națiunea română

În ultimii ani au apărut multe lucrări, studii, materiale în presă care au analizat și aprofundat aspecte ale conviețuirii pașnice dintre națiunea română și naționalitățile conlocuitoare. În toate aceste lucrări s-a reliefat faptul că, în țara noastră, sînt asigurate toate condițiile ca oamenii muncii din rîndul naționalităților conlocuitoare să se manifeste liber și nestingherit, atît în viața politică și economică cit și în știință, învățămînt, artă și cultură. Componente organice ale unității sociale a întregului popor, naționalitățile conlocuitoare din România și-au identificat pentru todeauna destinele și aspirațiile cu cele ale poporului român, participînd creator, cu toate energiile la dezvoltarea social-economică a țării și în toate celelalte domenii de activitate, la realizarea unui înalt grad de civilizație, egal cu al altor state dezvoltate din Europa și din lume.

Prin grija Academiei de Științe Sociale și Politice a Republicii Socialiste România a fost editat primul volum al unei vaste lucrări intitulate: „*Studii de istorie a naționalității germane și a înfrățirii ei cu națiunea română*”. Rod al unor cercetări îndelungate, din partea membrilor colectivului condus de prof. Dr. Doc. Carol Göllner, volumul de față cuprinde Studii privind așezarea populației germane în Transilvania, integrarea lor rapidă în societatea existentă, aportul avut la dezvoltarea localităților, participarea populației germane la răscoala iobagilor, contribuția sașilor la dezvoltarea legăturilor economice din țările române și interferențele din domeniul tiparului în sec. al XVI-lea. Volumele următoare aie prezente lucrări vor avea în atenție așezarea șvabilor în Banat, aportul populației germane la industrializarea capitalistă și luptele sociale din secolele XVI—XX, în care s-a cimentat frăția dintre poporul român și naționalitățile conlocuitoare. Aceste frămîntări, care au adus schimbări deosebite de structură, în cadrul societății românești, s-au oglindit ulterior în raporturile culturale dintre români și naționalitățile conlocuitoare, probleme care, deasemenea, vor sta în atenția unor studii de esență ale lucrării în discuție. Ne permitem, în limita spațiului rezervat, să prezentăm cititorilor noștri cîteva dintre studiile ce fac obiectul primului volum al lucrării anunțate.

Volumul se deschide cu studiul intitulat: *Așezarea sașilor în Transilvania și aportul lor la dezvoltarea societății feudale românești*, aparținînd cercetătorului sibiian Dr. Thomas Nägler.

Făcînd o scurtă privire istorică asupra Transilvaniei în perioada așezării sașilor în această regiune, autorul conchide că „lipsa unei puteri centrale românești din Transilvania secolelor XII—XIII, prin urmare și lipsa unei cancelarii, ca de altfel și la secui și sași în aceea vreme, a exclus posibilitatea ca românii să se menționeze ei înșiși în acte. Prezența lor însă se poate citi pas cu pas în etapele de formare a voievodatului Transilvaniei. Populația germană a venit în Transilvania în grupuri succesive reprezentative prin grupurile de populație germanică din Flandra, din zona riului Mossela, din Luxemburg, mai tirziu și din dreapta Rinului din Saxonia, această din urmă populație, sașii dînd și numele tuturor grupurilor de coloniști germani. Referitor la cauzele care au determinat aceste emigrări, autorul arată că „în linii generale, istoricii au enunțat cauze foarte diferite, prevalînd cele demografice, juridice, religioase, etnice, economice, sociale și politice”. Marcînd pe scurt aportul sașilor la dezvoltarea societății feudale din Transilvania, la lupta celor asupriți împreună cu iobagii români pentru apărarea intereselor lor comune, ca și pentru apărarea și păstrarea independenței țărilor române, autorul conchide că „sașii din Transilvania s-au manifestat ca o populație care s-a identificat cu destinele țării”.

În studiul „*Dezvoltarea urbanistică și arhitectonică a unor orașe transilvănene din sec. XII-lea pînă în sec. XVI-lea*”, Dr. Paul Niedermair se ocupă de evoluția resimțită în perioada respectivă de localitățile urbane din Transilvania din punct de vedere arhitectonic, dezvoltarea rețelei stradale și a zonelor fortificate, dezvoltarea zonelor parcelate și evoluția construcțiilor. „Conviețuirea seculară a populației autohtone românești cu populația de sași așezați în Transilvania — concluziunea autorului — a determinat în mod firesc o întrepătrundere permanentă a valorilor materiale și spirituale pe cele mai diferite planuri. În feudalism, procesul de urbanizare și dezvoltare arhitectonică a orașelor, care a început odată cu creșterea producției meșteșugărești și a schimburilor comerciale, este rezultatul muncii tuturor celor ce au locuit pe aceste meleaguri, ele cunoscînd însă o intensificare în urma așezării coloniștilor germani”.

Sub titlul: „*Legăturile economice între țările române în secolele XIV—XVI*”, Prof. Radu Manolescu relevă

Urmașii imediați ai marelui mitropolit Andrei Șaguna deși nu s-au putut ridica la înălțimea vredniciei lui — s-au străduit să păstreze măcar în parte — bogata sa moștenire culturală-bisericească.

După moartea lui Șaguna, deși cei mai indicați pentru ocuparea scaunului vacant erau vrednicii săi colaboratori Ioan Popasu, episcopul Caransebeșului și Nicolae Popea, vicarul Arhiepiscopiei Sibiului, totuși în septembrie 1873 a fost ales și înscăunat bîtrînil episcop de la Arad, Procopie Ivașcovi (1809—81). Dar în iulie 1874, mitropolitul Procopie a fost ales patriarh al Bisericii Ortodoxe cu sediul la Carlovți.

Congresul Național Bisericesc electoral, convocat pentru alegerea unui nou mitropolit al Ardealului, a ales pe episcopul Ioan Popasu de la Caransebeș. Dar împăratul Francisc Iosif al Austro-Ungariei — la propunerea Guvernului din Budapesta — n-a recunoscut pe noul ales. Drept aceea, la 21 noiembrie (3 decembrie st.n.) 1874, s-a făcut a doua alegere, cînd a fost ales episcopul Miron Romanul, urmașul lui Procopie la Arad.

Noul mitropolit s-a născut la 23 august 1828, în casa unor țărani din Mezeș, în apropiere de Beiuș, primind în botez numele Moise. A urmat cursurile medii la Liceul românesc din Beiuș, continuînd ultimele două clase la Oradea. Între anii 1846 a urmat cursurile Institutului teologic din Arad.

A fost numit de îndată secretar al Episcopiei de acolo, iar în 1857 profesor la Institutul teologic. În același an a fost hirotonit diacon și trimis în monahism la mănăstirea Hodoș-Bodrog, primind numele Miron. În calitate de profesor de teologie, a redactat mai multe manuale didactice, rămase însă în manuscris, a colaborat la o serie de foi românești: *Telegraful Român*, *Concordia*, *Federațiunea*, *Albina* ș.a., a activat în cadrele „Asociațiunii arădene” a fost un timp președintele Partidului național român din Arad.

În 1869 a fost numit inspector școlar al județului Caraș-Severin, iar în 1870 a fost ales vicar episcopesc și președinte al Consistoriului ortodox român din Oradea, iar în anul următor fiind ridicat la demnitatea de arhimandrit.

În toamna anului 1873 a fost ales episcop la Arad, fiind înscăunat la 3 februarie 1874. Dar la sfîrșitul aceluiași an a fost ales mitropolit al Ardealului și înscăunat la Sibiu la 15/27 decembrie 1874.

Păstoria mitropolitului Miron Romanul la Sibiu s-a desfășurat în împrejurări grele, căci întreg Consiliul Arhiepiscopesc (Consistoriul) în frunte cu vicarul Nicolae Popea era format din ucenici ai mitropolitului Andrei Șaguna, încît existau multe disensiuni între ei. Dintre faptele de seamă petrecute în timpul său consemnăm cele de ordin cultural. Astfel, cursurile secțiunii pedagogice a Institutului teologic pedagogic din Sibiu, au fost ridicate la trei ani de studii, recrutîndu-se cîteva profesori de seamă pentru ambele secțiuni. Dănil Popovici-Barcianu, Ioan Crișan, Petru Șpan, Vasile Saftu, Ioan Stroia, Remus (Eusebiu) Roșca, George Dima ș.a. O seamă de tineri absolvenți ai secțiunii teologice au fost trimiși la studii în diferite centre universitare de limbi germană, ajungînd apoi profesor la Institut, la gimnaziul ortodox din Brașov,

faptul că unitatea economică existentă între Țara Românească, Moldova și Transilvania a constituit trăsătura caracteristică a evoluției lor istorice. Aceasta s-a manifestat, mai întîi, prin caracterul unitar al activității productive a populației din aceste provincii românești, legăturile economice strîns existente între ele concretizîndu-se în comerțul intens pe care l-au desfășurat. În stabilirea și dezvoltarea acestor relații, un rol deosebit l-au avut orașele transilvănene Brașov, Sibiu și Bistrița, locuite și de sași.

Prof. Dr. Doc. Carol Göllner se ocupă de „*Lupta socială în orașele din Transilvania în epoca feudalismului dezvoltat și participarea plebei săsești la răscoalele iobagilor*”, analizînd cu ochi critici luptele sociale în perioada voievodatului și mai ales conflictele sociale în principatul Transilvaniei.

Mitropolitul Miron Romanul

La 150 de ani de la naștere și 80 de ani de la moartea sa

apoi au intrat în administrația bisericească (între care și viitorul patriarh Miron Cristea). S-au acordat mii de burse unor elevi și studenți din „fundăția întemeiată de marele mecenat român Emanuil Gojdu (1802—70), care era administrată de un comitat („reprezentanță”) format din mitropolitul Ardealului ca președinte, episcopii săi sufragani și șase membri.

Tot în timpul păstoririi mitropolitului Miron s-a ridicat o nouă clădire pentru internatul Institutului teologic pedagogic (1896) și o clădire pentru birourile Consiliului arhiepiscopesc, tipografie, librărie și magazin de obiecte bisericești (1897), ambele folosite pînă azi.

Numărul școlilor elementare („poporale”) ortodoxe a crescut, în ciuda condițiilor vitrege în care sînt desfășurate activitatea. De pildă, în 1899

existau, în Arhiepiscopia Sibiului, 934 de parohii, cu 288 filii, dintre care 774 de parohii și 10 filii întrețineau școli, avînd un număr de 880 de învățători, salariați de credincioși, 677 clădiri școlare proprii și 107 închiriate.

Sub raport politic, mitropolitul Miron a urmat o direcțiune moderată căutînd prin aceasta, să salveze așezămintele bisericești și culturale ale românilor ortodocși din Transilvania. Mulți dintre fiii săi duhovnicești l-au criticat cu asprime pentru atitudinea sa politică oportunistă, mai ales după ce a redactat programul „Partidei constituționale române”, în 1881, care a servit ca îndreptar „Partidului moderat român”, care a luat ființă în 1884 sub conducerea sa, în urma presiunilor exercitate de cererile guvernamentale din Budapesta. Deși programul Partidului accepta dualismul austro-ungar din 1867, cu toate consecințele lui, totuși cerea și „îndestularea justelor pretențiuni ale românilor, deplinarea, respectarea și libera dezvoltare culturală a tuturor naționalităților, egală îndreptățire a tuturor confesiunilor”.

Cu toate acestea, mitropolitul Miron a luptat pentru apărarea autonomiei Bisericii și a școlilor confessionale românești din Transilvania. De pildă, în 1879 a condus la Viena o delegație de ierarhi și membri ai Congresului Național Bisericesc, prezentînd împăratului un protest împotriva proiectului de lege al ministrului Trefort, care preconiza introducerea obligatorie a studiului limbii maghiare în școlile elementare românești. A luat atitudine împotriva acestei legi și în Parlamentul din Budapesta — alături de alți arhieri români — dar fără rezultat.

Din studiul alcătuit de Prof. Pavel Binder „*Interferențe în domeniul tiparului în Transilvania, sec. al XVI-lea*”, cu care se încheie volumul, extragem ideea că în simbioza spirituală transilvăneană, contribuția populației germane de pe teritoriul patriei noastre la patrimoniul cultural comun a fost remarcabilă.

Din analiza succintă a activității tipografice de la Sibiu și Cluj se relevă faptul că în Transilvania secolului al XVI-lea a existat o rodnică colaborare între români, sași și maghiari. „Această colaborare — spune Pavel Binder — poate fi urmărită atît în opera de editare a cărților în limbile materne cit și în latină, greacă sau slavonă. Ea a fost generată de legăturile multiple dintre români și naționalitățile conlocuitoare și stimulată de ideile umanismului.

Pe baza celor semnalate în documentatele studii ce compun volumul

La 14 octombrie 1883, cu ocazia vizitei lui Francisc Iosif la Seghedin, fiind întîmpinați și de mitropolitul român Miron Romanul de la Sibiu și Ioan Vancea de la Blaj, împăratul le-a făcut aspre mustrări pentru faptul că păstoriții lor dovedeau „alipire credincioasă numai către religia și naționalitatea lor” și nici decum față de statul habsburgic, cerîndu-le să lucreze pentru înlăturarea acestei situații. Cuvîntul împăratului a apropiat și mai mult pe credincioșii de mitropolitul lor, întîmpinîndu-l la Arad cu un alai de 200 de călăreți și cu mai multe cuvîntări. În 1891 a luat din nou cuvîntul în Parlamentul din Budapesta, protestînd împotriva proiectului de lege privitor la introducerea limbii maghiare în azilurile de copii. Într-o nouă cuvîntare rostită în 1893 cu prilejul discutării legii pentru salarizarea învățătorilor, mitropolitul Miron declara: „Conștiința națională și alipirea la propria sa naționalitate a prins rădăcini așa de tari și este atît de dezvoltată în toate clasele locuitorilor, încît nici prin educație, nici prin învățămîntul școlar, nici prin orice violențe, nu mai poate fi stîrpită”.

A rămas memorabilă pastorală trimisă de mitropolitul Miron clerului și credincioșilor săi la 10/22 aprilie 1896, în preajma sărbătorilor mileniului, deci la împlinirea a o mie de ani de la așezarea maghiarilor în Cimpia Panonică. Mitropolitul Miron arăta că românii „nu au motive de a se însufleți pentru acele festivități”, dată fiind situația nedreaptă în care erau ținuti de cîrmuitorii de atunci. În schimb, scria: „să mulțumim lui Dumnezeu că, pe lîngă toate suferințele din milenii trecut, ne-a învrednicit și vedem încă păstrat tezaurul nostru cel mai prețios: credința și naționalitatea noastră cerîndu-i preaputernic ajutor la păstrarea acestora și pe viitor. „Pastorală mitropolitului a produs, cum era de așteptat, nemulțumirea cercurilor conducătoare de atunci. În 1897 a rostit un ultim discurs parlamentar, combătînd proiectul de lege privitor la maghiarizarea numelor de localități.

Deci, timp de un sfert de veac, mitropolitul Miron Romanul a apărut cu demnitate drepturile legitime ale păstoriților săi. De aceea, pe bună dreptate Nicolae Iorga scrie că mitropolitul Miron „a știut să reprezinte cu demnitate un neam în fața adversarilor săi...” fără să-și jertfească crezul și știind să găsească modalități de acțiune care erau ocrotitoare, nu pentru persoana lui, ci înainte de toate pentru forma bisericească și corpul național de care se ținea, el știa să apere moștenirea fără a atrage ura împotriva celor apărați de el, lucru foarte greu și foarte necesar în anumite împrejurări.

S-a stins din viață la 4/16 octombrie 1898, deci acum 80 de ani. A fost îngropat lîngă biserica „din groapă”, din Sibiu, prohodirea lui făcînd-o cei doi episcopi sufragani, Ioan Mețianu de la Arad și Nicolae Popea de la Caransebeș, înconjurați de un impunător sobor de preoți și diaconi.

Cu mitropolitul Miron Romanul a dispărut unul din apărătorii drepturilor legitime ale poporului român din Transilvania, drepturi care vor prinde viață 20 de ani mai tîrziu, prin actul istoric săvîrșit la Alba Iulia la 1 decembrie 1918.

Pr. prof. M. Păcurariu

de față se impune concluzia că populația germană așezată pe teritoriul României s-a menținut pe aceste meleaguri, s-a legat din ce în ce mai puternic de poporul român pe calea muncii pașnice, a luptei comune pentru libertate și dreptate națională. Nevoile firești ale schimbului de activități, care s-au statornicit între poporul român și populația germană, au înlesnit cunoașterea, prețuirea și încrederea reciprocă. Derulînd firul istoriei, vedem cum împlinirile, realizările se succed cu repeziunea cu care s-a consolidat unitatea de nezdruccinat dintre poporul român și naționalitatea germană din țara noastră aceasta reafirmînd pregnant principiile în temeiul cărora, astăzi, România oferă lumii întregi tabloul marelui al unei coeziuni fără precedent.

Valeriu Măniș

Vrednici slujitori ai Bisericii din Transilvania

Arhiereul Dr. Ilarion Pușcariu

Între venerabilele figuri de preoți care și-au dedicat întreaga viață prosperării Bisericii și ridicării neamului românesc din Transilvania se numără și Arhiereul Dr. Ilarion Pușcariu, distins cărturar, membru onorar al Academiei Române.

*

S-a născut în ziua de 5 septembrie 1842 în localitatea Sohodol—Bran, fiind al cincilea fecior din cei nouă copii ai preotului Ioan Pușcariu. La botez a primit numele Ilariu (Bucur), după numele unchiului și străbunicului lui.

Primul contact cu școala l-a luat în comuna natală, de unde a trecut la Brașov. De aici a venit la Sibiu înscriindu-se la Seminarul Arhidiecezan, ale cărui cursuri le-a absolvit în vara anului 1864. Tot în acest an a absolvit și cursurile gimnaziului de stat din Sibiu pe care le-a urmat „ca privatist”, în paralel cu cele teologice.

Absolvind Seminarul, mitropolitul Șaguna — întrezărind talentele pe care Dumnezeu le-a așezat cu prisosință în sufletul lui — l-a trimis la studii în Viena, unde, în anul 1869, a obținut titlul de doctor în filozofie. Întors în țară, în același an este hirotonit diacon și orînduit în funcția de secretar mitropolitan. Aici nu rămîne însă decît un an, întrucît în 1870 este numit profesor de istorie bisericească și limba română la Seminarul Teologic, iar la 2 septembrie 1870 este hirotonit preot.

Pe lângă funcția de profesor la Seminarul Teologic, între anii 1869—1877, slujește drept catehet la școlile de stat și la Gimnaziul evanghelic-lutheran din Sibiu.

Vrînd să se dedice cu totul slujirii Bisericii, în anul 1874, Ilarion Pușcariu se călugărește, fiind tuns în monahism la Mănăstirea Hodoș—Bodrog.

Ferm în hotărîrile lui, statornic în credință și urmărind cu asiduitate idealul ales — binele Bisericii și ridicarea neamului românesc — Ilarion Pușcariu va cunoaște în activitatea lui, rînd pe rînd, toate onorurile bisericești și civile. La 23 august 1886 este promovat arhimandrit, iar trei ani mai târziu numit vicar arhiepiscopesc, funcție ce o va îndeplini pînă în anul 1900, cînd sinodul arhidiecezan — avînd în vedere bogata activitate — a propus hirotonirea lui ca arhiereu-vicar. Dar împrejurări vitrege din afară și disensiunile din sînul membrilor consistoriului au dus la amînarea înlungată a acestui act a cărui împlinire a avut loc abia în anul 1921 prin purtarea de grijă a mitropolitului Nicolae Bălan.

Făcînd atunci o analiză retrospectivă a propriei activități, Ilarion Pușcariu a spus: „Programul mai amănunțit al activității mele în viitor este însuși trecutul meu. În lucrările mele voi fi corect, ferin-

du-mă de orice volnicie; mă voi năzui (= strădui), ca și pînă acum, să fiu cu dragoste și în armonie deplină cu I.P.S. Domn Arhiepiscop și Mitropolit, observînd cu rigoare linia de conduită și de competență ce mi se va desemna.

Faptele și întîmplările în decurs de 52 de ani ai activității mele, atît publice cît și private, trec astăzi înaintea ochilor mei sufletești ca printr-un caleidoscop. Au fost momente însemnate în luptele date pentru binele Bisericii și progresul moral și cultural, în împrejurări critice din punct de vedere politic și național. Nădejdea spre mai bine nu ne-a părăsit. Dumnezeu a auzit rugăciunea noastră, căci ce am cerut a fost după dreptate și de aceea ne-a răsplătit cu prisosință.

Nu a putut continua programul preconizat, deoarece, la 26 august/8 septembrie 1922 a încetat din viață în pragul vîrstei de 80 de ani, fiind îngropat, așa cum a dorit, în cavoul familiei din localitatea Bran. Prin testament, el a lăsat o parte din agoniseala sa bisericească din Sohodol, Bran Poartă și Predeal, iar altă parte în vederea întemeierii „unei fundațiuni, din venitele căreia să se ajute săracii și cei loviți de soartă”. Biblioteca a dăruit-o Seminarului Andreian unde a activat ca profesor timp îndelungat. Prin moartea lui Biserica noastră a pierdut nu numai un preot strălucit, ci și un eminent reprezentant al epocii șaguniene, valoros om de știință și desăvîrșit patriot.

*

Trecînd peste activitatea lui politică, al cărei țel l-a constituit înlăturarea oprîmării naționale, și cea administrativă bisericească desfășurată pe durata unei jumătăți de veac, activitate ce s-a lovit permanent de neajunsurile, nestatornicia și nesiguranța vremurilor, vom sublinia în cîteva cuvinte munca lui cărturărească, științifică a cărei încununare a constituit-o alegerea sa ca membru onorar al Academiei (1918) și ca vicepreședinte, în decurs de mai mulți ani, al Asociațiunei transilvane.

Încă din anul 1876, Ilarion Pușcariu a înființat și redactat „Foișoara” Telegrafului Român în cadrul căreia grupează o serie de articole de istorie bisericească, diverse însemnări de pe cărți vechi aflate în bibliotecile parohiale, studii de limbă și literatură etc. Pentru elevii Seminarului a alcătuit o serie de manuale, unele dintre ele utilizabile și în zilele noastre. Între acestea menționăm *Limba română* pentru școlile populare (Sibiu, 1908); *Isagogia, adică Introducere în cunoașterea cărților Sf. Scripturi* (Sibiu, 1878); *Principii de pedagogie generală* (Sibiu, 1880); *Istoria bisericească* (Sibiu, 1893).

Activitatea lui științifică s-a fixat însă pe cercetările arhivistice. Iubitor al trecutului istoric al poporului român, el s-a aplecat cu grijă — ca și fratele său Ioan Cavalier de Pușcariu — asupra documentelor, căutînd în acestea nu numai „o mîngiere pentru slăbiciunile prezentului, ci și un mijloc de luptă pentru înlăturarea lor”. A scos astfel la lumină o seamă de documente privind drepturile politice ale românilor ardeleni și aceasta într-o epocă în care opresiunea națională în Transilvania atingea o deosebită amploare. Studiile lui istorice și lingvistice, dintre care menționăm *Mitropolia Românilor ortodocși din Ungaria și Transilvania* (Sibiu, 1900); *Contribuții istorice privitoare la trecutul Românilor de pe pămîntul crăiesc* (scoasă în colaborare cu Ioan Lupaș, Silviu Dragomir și alții, Sibiu, 1913); *Documente pentru limbă și istorie* (2 vol.) — au izvorît astfel nu dintr-un interes rece pentru știință, ci dintr-un cald sentiment de patriotism, din conștiința unității și perenității poporului român pe aceste meleaguri.

Împlinindu-și cu credincioșie chemarea sub patru arhierei, urmînd cu perseverență țelul ales, fără a se lăsa antrenat de curente politice-ideologice trecătoare, Ilarion Pușcariu — așa cum arăta mitropolitul Nicolae Colan — ne-a lăsat în urmă ca o scumpă moștenire „cartea vieții unui om, care în lumea aceasta n-a cunoscut ce este odihna, cînd a fost vorba de slujirea lui Dumnezeu și luminarea neamului”.

Ilie Frăcea

DOLIUL ÎNNOIT AL BISERICII ROMANO-CATOLICE

Papa Ioan Paul I a încetat subit din viață în cursul nopții de 28 spre 29 septembrie 1978, avînd vîrsta de 66 de ani.

Precum se știe, a fost ales în această înaltă funcție la 26 august a.c., ca succesor al papei Paul VI. Durata pontificatului său se înscrie astfel printre cele mai scurte din istoria Vaticanului.

Exprimînd sentimentele de compasiune ale Bisericii noastre pentru pierderea grea pe care o încearcă Biserica Romano-Catolică, Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin a adresat cardinalului Jean Villot, secretarul de stat al Vaticanului, următoarea

TELEGRAMĂ:

„Profund impresionat de vestea încetării din viață a Sanctității Sale Papa Ioan Paul I, rugăm pe Cel Atotputernic să așeze sufletul lui cu dreptii. Biserica noastră, împărtășind sincer doliul Vostru, Vă exprimă condoleanțe.

IUSTIN

Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Din partea Bisericii Ortodoxe Române a luat parte la funeralii, ca delegat al Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin, Prea Sfințitul Lucian Făgărășanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Ortodoxe Române pentru Europa Centrală și Apuseană.

ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII

Vizitații canonice

În zilele de 1 și 2 august a.c. P.S. Episcop Emilian al Alba Iuliei a făcut vizite de lucru la următoarele parohii din prot. Tg. Mureș: Mureș, Miercurea Nirajului, Bolintineni — satul Pășăreni, Sintandrei, Iobăgeni, Troița, Roteni, Cerghizel, Voiceni, Rîciu, Ulieș, Pogăceaua Văleni, Band. Trecînd în prot. Luduș, P.S. Sa a vizitat parohiile: Oroiu, Iclânz, Oarba de Mureș și filia Sf. Gheorghe, apoi Iernut, Cuci, Tăureni, Zau de Cîmpie și Luduș.

În 4 august, P.S. Emilian al Alba Iuliei a cercetat Schitul Aftea din Plășorul Cioarei, unde se execută lucrări de renovare.

La Schimbarea la Față a Domnului, P.S. Episcop Emilian a săvîrșit Sf. Liturghie arhierească în parohia Războieni, prot. Aiud.

La sărbătoarea Adormirii Maicii Domnului, P.S. Episcop Emilian a oficiat Sf. Liturghie la Sintmartinul de Cîmpie, în locul numit „Mănăstire”, unde a existat un așezămînt mănăstiresc, ai cărui viețuitori au fost alungați la 1730 de către stăpînirea habsburgică.

În 16 august P.S. Emilian a vizitat parohiile: Poenița, Ivănești, Sinișor și Corconca, iar în 17 august a poposit la protopopiatul Tg. Mureș analizînd lucrările de pictură a catedralei.

În 12 august P.S. Episcop Vasile al Oradiei a făcut o vizită de lucru în filia Popeni, aparținătoare de parohia Firminș, prot. Zalău, unde biserica se află în curs de pictare. În aceeași zi a oficiat vecernia în parohia Hășmaș.

În 14 august P.S. Episcop Vasile a vizitat parohiile Lozna și filia Preluci, Valea Loznei, Cozla și filia Ciula, Someș Guruslău, toate din prot. Zalău. În aceeași zi a poposit la Belțuș, prot. Carei și Certeze, prot. Satu Mare. P.S. Sa a constatat stadiul lucrărilor de pictare, renovare și construcție a unora dintre bisericile amintite, precum și modul cum sînt întreținute bisericile de lemn, monumente istorice și de arhitectură.

Vizite

la Centrul mitropolitan

Vineri, 11 august a.c., a sosit în vizită la Sibiu, d-l Leo Buch, președinte al mișcării ecumenice din Episcopia catolică din Hildesheim—R.F.G., împreună cu soția. Oaspeții au fost primiți la reședința mitropolitană de către I.P.S. Mitropolit Nicolae, iar a doua zi au vizitat catedrala mitropolitană, capela, aula și biblioteca Institutului Teologic, biserica evanghelică, biserica romano-catolică și Muzeul Brukenthal. Apoi au fost însoțiți la Sibiul, unde au vizitat biserica și colecția muzeală de icoane pe sticlă. Duminică, 13 august, au participat la Sf. Liturghie în catedrală, iar după masă, au plecat spre mănăstirea Brîncoveanu de la Simbăta de Sus. În drum au făcut popas la bisericile din Drăguș și Simbăta de Sus. Luni, oaspeții au vizitat Rășinariul și Schitul Păltiniș.

În 18 august 1978, I.P.S. Mitropolit Nicolae al Ardealului a primit vizita rev. Michael Bourdeaux, Președintele Colegiului Keston—Anglia. Oaspetele a vizitat, în zilele de 19 și 20 august catedrala mitropolitană, Institutul Teologic, Schitul Păltiniș, biserica și colecția muzeală de icoane pe sticlă de la Sibiul.

În ziua de 5 septembrie 1978, I.P.S. Mitropolit Nicolae al Ardealului a primit, la reședință, pe d-l Mihai Florea, episcop-casier al parohiei Sf. Petru și Pavel din Melbourne—Australia, și pe d-na Georgeta Tacas, membră a comitetului parohial din Melbourne, pe care i-a reținut la cină.

A doua zi, oaspeții au făcut o vizită la redacția Telegrafului Român, exprîmîndu-și bucuria că au posibilitatea de a menține contactul cu țara de baștină și prin această publicație a Bisericii ardeleni. S-a vizitat în continuare Tipografia arhidiecezană și catedrala mitropolitană.

Fiind în trecere prin Sibiu, corul bisericii „Adormirea Maicii Dom-

nului” din Brașov-Cetate, sub conducerea P.C. pr. Gh. Diaconu, a dat, Duminică, 10 sept. 1978, răspunsurile la Sf. Liturghie, în catedrala mitropolitană din Sibiu. În final au executat și cîteva compoziții bisericești, apreciate mult de credincioși. După Sf. Liturghie, I.P.S. Mitropolit i-a primit pe coriști la reședința mitropolitană, apreciînd calitatea interpretării ca și utilitatea schimbului de experiență ce s-a realizat.

Luni, 11 sept. 1978, a poposit în vizită la Sibiu, d-l Duncan Shaw, profesor de Istoria religiilor și moderator al Bisericii Presbiteriene din Edinburgh, împreună cu soția. Oaspeții au fost primiți de I.P.S. Mitropolit Nicolae al Ardealului. La ora 11 d-l Duncan Shaw a susținut, în aula Institutului Teologic, în fața profesorilor și preoților cursanți, conferința: „Reformatorii și sinoadele ecumenice.”

În programul următoarelor două zile, cît au stat oaspeții la Sibiu, a fost înscrisă vizitarea următoarelor obiective: Schitul Păltiniș, biserica și colecția muzeistică de icoane pe sticlă, din Sibiul, biserica evanghelică din Sibiu.

Sărbătorirea hramului

Duminică, 25 iunie 1978, a fost sărbătorit hramul schitului „Piatra scrisă” de la Armeniș, prot. Caransebeș. A participat P.C. părinte C. Comșulea, delegat al I.P.S. Mitropolit Nicolae al Banatului.

De sărbătoarea Sf. Apostoli Petru și Pavel a avut loc sărbătorirea hramului schitului Boglîtin, prot. Caransebeș. Ca delegat al I.P.S. Mitropolit Nicolae a participat P.C. părinte D. Grama, protopopiatul Caransebeșului.

În ziua de Sf. Ilie, patru dintre așezămintele mănăstirești de pe raza eparhiei Timișoarei și Caransebeșului și-au sărbătorit hramul: „Sf. Ilie de la Izvor” — Vasiova, prot. Reșița, paraclisul „Izvorul Miron” — Românești, prot. Făget, schitul de pe Muntele Mic, prot. Caransebeș și schitul „Sf. Ilie” de pe muntele Semenici, prot. Reșița.

Credincioșii participanți la hram la Vasiova au avut în mijlocul lor pe I.P.S. Mitropolit Nicolae al Banatului, iar cei de la Românești pe P.S. Episcop-vicar Timotei Lugojanul.

Hramul străvechii mănăstiri „Săraca” de la Semlacul Mic, prot. Deta, s-a sărbătorit la Schimbarea la Față a Domnului. A participat I.P.S. Mitropolit Nicolae al Banatului care a oficiat Sf. Liturghie arhierească.

În 15 august a.c., la sărbătorirea hramului mănăstirii Rohia—Maramureș a luat parte P.S. Episcop-vicar Iustinian Maramureșanul, care a săvîrșit, în ajun, slujba vecerniei cu litie, apoi acatistul Adormirii Maicii Domnului.

În ziua praznicului s-a săvîrșit Sf. Liturghie arhierească, urmată de slujba aghiazmei și Taina Sf. Maslu.

La praznicul Adormirii Maicii Domnului, P.S. Episcop Vasile a participat la sărbătorirea hramului bisericii din parohia Bixad, prot. Satu Mare, săvîrșind Sf. Liturghie arhierească. După masă, P.S. Sa a vizitat biserica din Negrești—Oaș, pictată de curînd și înzestrată cu iconostas sculptat în lemn.

Abonamentele pe anul 1979, la Telegraful Român, se reînnoiesc pînă la 10 decembrie 1978.

Abonamentele neachitate în termenul specificat nu se onorează.

ÎN DREPTARE

În Telegraful Român, nr. 37—38 din 1 octombrie 1978, p. 3, col. 1, al. 1, rîndul 27, se va citi: instrument al apărării continuității...

ABONAMENTUL:

Pe un an: 25 lei

Cont nr. 45.10.4.09.2

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA

se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român,

Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă, P.O. Box 136-137 — telex: 11226, București, str. 13, Decembrie nr. 3.

REDACȚIA: Secția culturală a Consiliului arhiepiscopesc — Sibiu

(Taxa poștală plătită în numerar)

Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

44.206